

TÍMÁR MÁTÉ: MONDDKI HARÁCS KERESZTAPÁM

Úgy örököltem, mint édesapám nemzetségnevét, mielőtt evangélista keresztnévemet matrikulába jegyezte az anyakönyvezető, fejemre csorgatta a pap.

Keresztapánknak szólítottuk mind a négyen, s cserébe vissza keresztapámozta-anyámozta szüleinket a kilenc Monddki Harács-gyerek, Gergelytől Bözziig. Pedig csak Gergely volt az igazi, a püspöki bérmápfon jussán, mely alkalommal édesapám állott a háta mögött, miként futópaszuly mellett a karó.

Mikor már két dülönyire terjedt világfelfedező érdeklődésem, az ő másfél holdas, gyümölcsfa-soros, szőlőpásztás kertje lett szememben az éden, nyáron is cipőben, pantallónadrágban járó kopottsága az úriemberség, csizmás, mezítlábas valóságunktól elütő mestersége az ipar, visszaemlékeztén megmosolyogtató, választékos beszédje a tökély. Pedig még a neve sem volt valódi. Nemzetsége után Farkasincskinek hívták.

De hát addig mondogatta:

- Mondd ki, kérlek, ápertán, harács az egész világ. Adót szed a pap, lefoglaltak három tyúkomat, kérlek, mert a feleségemmel hálók. Párberbe. Pedig kétszáz holdon úr a plébános út. Harácsol, kérlek, a földesgazda. Hajnalok hajnalán riasztja a cselédet, ő maga pedig visszabúvik a dunyha melege alá. Harácsol az Úristen is, elharácsolja az esőt. Mondd ki, harács az egész világ!

Addig mondogatta, míg Monddki Harácsa lett a szájakon, feledték farkasincskiságát, úgysis gyakorta gombolatlan hagyta a nadrágját.

Monddki Harács keresztapám örökké ráért. Szőlőjét nyitotta, metszette, permetezte rendre, a gyümölcsfákat is orvosolta. Az oltványt, facsemetét, gyümölcsöt piacra talicskázta – nem tett az ki összevissza heti három napot sem -, egyébként szellőztette Budapesten szolgáló leányai küldeményét, az uraságokról levásott ruhát, felélte bérüket, végigtanyázta a hat ugar- s a három páskomdülő hosszát.

- Száz esztendő alatt se törlesztenék le, kérem, azt az adósságot, hogy az anyjuk meg az én jóvoltomból megláthatják az Isten áldott napját – gesztikulált, ha valaki szóba hozta: az is harács, ha utolsó fityingig elkéri leányai bérét. Stafírunng kell a lánygyereknek, szép ruha, hogy megállapodjon rajta a legények szeme.

Tarkójára tolta a kalapját Monddki Harács keresztapám.

- Stafírunng? Elég stafírunng az, hogy szépek! Puccos ruha híján is hetente cseréli a helyét Marim, mindig reákopog hajnalban az úr.

Néhány krajcárért beszemezte a rózsabokrokat, ojtotta a gyümölcsfákat, árulta gyökeres szőlővesszeit, és szóval tartotta azt, aki ráért meghallgatni.

De ha valakire megbosszankodott Monddki Harács keresztapám, annak ugyan benőhetete miatta a porcsinfű a bejáróútját.

- Harács ember ez a Harmath András. Harmadéve eladtam néki egy valódi, olaszthoni ringlőszilva csemetét, kérlek. Olyan igazi volt, a cédulájára is ráírtam: „Világhírű, nagy szilva!” Monddki, harács, nem azt imfámiskodja a hátam mögött, hogy csak akkorákat terem, mint a cigánymeggy? Harmath András meghalt az én számomra.

Igaz, ami igaz, bizony kocakertész volt az én Monddki Harács keresztapám, viszont csak akkor mondott igazat, ha akarátán kívül ráhibázott a nyelve. Persze önnön szavait már kimondásuk előtt sionhegyi igazságoknak hitte, így jogosan nyúlt sarokba állított tengerinád botjáért, ha hazúgnak nevezte valaki.

- Nagy nemzetségből való vagyok én, komám – dicsekedett harmadosztályos koromban édesapámnak, követvén őt a lovaktól a tehenekhez, disznókhoz, birkákhoz, ahová az etető gazdakötelesség szólította. Keresztapám édesapám, nyomában járt, én az övében, miként juhász után a pulikutya meg a kölyke. – Nagyanyámékhoz orosz generális volt beszállásolva, méghozzá herceg is, negyvenkilencben. Édesapám nyolcszázötven Szent György-napkor

született. A herceg-generált is Györgynek hívták, s írást hagyott, hogy vállalja a születendő. Csakhogy az almárium fenekén lerágta az egér az aláírását. Mondd ki, harács, ilyen a sors...

Édesapám idegesen tekintgetett püspök révén komájára.

Mit tapodja ez itten a patkóm nyomát? – gondolhatta.

- Kirúg a ló, ni, már konyít is a Kese, vagy eltépi a láncát a bika, s vihetem orvoshoz. Különb is fenntart, visszamarasztal a dolgoztól. Inkább az útszéli Krisztust hívta volna keresztapjának az a Gergely, az jobban ráér. De hát a szomszédban szolgált, idekapott az eperfára. Hallgathatom érte az apja meséjét holtom napjáig.

Nem szólt, amíg cérnával győzte, inkább énreám ripakodott, hátha magára veszi a másikat.

- Nem vagy te kullancs, miért nem maradsz el tőlem? Csak előttem lábatlankodsz. Van nekem dolgom elég.

Mondd a szélnek, hogy ne fűjjon...

- Amikor újházások voltak édesapámét, hatvankilencben, Geda gróf éjszakázott minálunk, kérem, a Ráday. Aki a betyárokat hajkurászta. Küldözgette édesapámat: - Menjen kend, Gyuri, butéliás bort hozzon Szarvasról. Itt egy máriás arany a fáradozásáért." Ment édesapám, a Geda gróf hátsólován, s míg megtérült, kérem, pandúr strázsált az ajtó előtt. Amikor utolszor nyertem udvarunkon a Geda gróf lova, édesanyám nagyon sírt, a méltóságos úr pedig leszólt a nyeregből: „Ha meglesz a gyerek, Erzsébet, keressél fel a pesti palotámban. Nekem, úgy sincsen. Magtalan a nejem öméltósága." Ment is édesszülém, kiasszonykodta, mikor ötödesztendő lettem. Az apát úr búcsújárás vezetett Máriabesnyőre, Pest-Budához ugrásnyira, kérem. Igaz, hogy ő hintón haladt a feszület, templomi zászlók előtt, édesanyámék gyalogosan, az olvasót pergetve, énekszóval szenteskedve utána. Mondd ki, harács, sírva tért haza édesanyám. Geda gróf haldoklott, elébe se akarták engedni, úgy könyörögte be magát. „Te vagy, Erzsébet? – hörögte Ráday. – Elkéstél. Tegnap tettem testámentumot. Mindenemet, kastélyokat, földeket, ezt a palotát is a reformált vallásra hagyatkoztam. Akaszd le a falról azt az aranykardot. Rejtsd a szoknyád alá, míg nem látja valaki." A fiamnak küldöm. Azt jussoltam volna, ha hazatérőben, éjszaka, valaki el nem lopja az édesszülém feje alól.

Akkorát sóhajtott önsajnálásában, hogy csak édesapám nagyobb, s visszafojtott haragját a hármat-kanyargó-szarvú koson töltötte ki, amely nem várta meg, míg rácsba tömi a szénát, a kasra ugrott, falatozni.

- Bari, te, döglesszen meg az Isten, az összes hazugokkal egy napon – s végighúzott rajta a kas fülével.

Monddki Harács keresztapám pedig kísérté itatás közben, mellette állott a fejéknél, s legfeljebb addig hallgatott, míg csibukjában meggyújtotta a dohányt, vagy szavát vette a szemkönyveztető köhögés.

- Meghiheti, komám, kérem, a feleségem se alacsonyabb nemből való. Nemzetes Ugriéknál szolgált az anyja, felcseperedvén ő is. Nem volt gróf József gazda, csak nemzetes, hanem az ősapja unokatestvér országfoglaló Árpád fejedelemmel. Több az, mint tucat német grófság. A szőlejeben dolgoztam, mint kapás napszámos... A fene egye meg, kérem, megint eldugult a pipám szára... Szóval, főkertész voltam a nemzetes Ugrinnak. Első vincellér. Egy napon megállott a hátam mögött. „Ugye, legényember vagy, József?" De az is lehet, hogy Farkasincski úrnak szólított. „Házasulatlan vagyok, nemzetes uram" – egyenesedtem fel a metszésből, tisztességgel. – „Tetszik néked Rozi, a szolgálóm? Úgy veszem észre, forró érülettel vonzódik tehozzád. Lennék a násznagyod. Adnám a stafírungot, állanám a lakodalmat. Ide költözhetnének a préházba. Nesze, itten tíz korona. Vegyél rajta gyűrűt, pántlikát, keszkenőt. Estére gyere, kérjed meg." Három vasárnapi kihirdetés után a feleségem lett Rozi, s hat hónap múltával megszületett Gergely, a komám bérmafia. Merthogy idejekorán született.

Édesapám éppen felállott a második tehén alól a tele sajtár tejjel. Elmosolyodott.

- Vagy az esküvőt tartották idejemúltával, komám.

Monddki Harács keresztapám süket volt az élcre...

- Szüretkor még a préselőház pádimentumába verte a fejét nemzetes Ugrin gazda, nagy vígságában, kérem, hanem amikor az első palack kiforrott bort vittem kóstolóra, már ágyba szédítette a guta. A jegyző ült mellette, s majdnem tele volt már végakaratóval az árkuspapír. Reám fordította véres szemeit, azután a jegyzőre. „Van még valamim, Domine, elajándékozatlan? – nehézkedte majdnem érthetetlenül szélütött nyelve. „A másfél hold fecskesori ugar” – nézte a vagyonlistát a jegyző. „Az legyen az ő feleségéé – bókolt felém reszketős fejével, s majdnem kiáltozott: Miért nem igyekeztetek!” – Harmadnap meghalt. Monddki, harács; komám, ilyen ellenségem nékem a sors! Száznolcvan hold! – Gondba borult arca halovány mosolyban éledt. – Igaz, hogy akkor nem lenne a Horthy Miklós kormányzó úr legkedvesebb kertésze az én Gergely fiam...

A konyhaasztalnál ültünk már. Illés bátyám lábait emelgetve mutatta: akkorát gurított harács, hogy féltem tőle a lábamat. Édesanyám szemeivel kérdezte: mikor megy már? Harmadszor melegítettem a vacsorát. S végezetlenül nagy türelmű édesapám is megunta a háryjánoskodást.

- Enyém a szó, komám. Elhiszem inkább, hogy herceg volt a nagyapja, gróf a bal kézi apja, sógora, násza vagy apósa Ugrin József gazda, de ha születendő unokáinak is az én fülem hallatára választja apjuknak Jézus Krisztust, Isten az atyám, azonnal láncáról oldom a komondorkutyát! Mert, ami sok, az mégiscsak sok!

Erre már Monddki Harács keresztapám is sértve vette magát. Apró természet olyan egyenesre méltóságoskodta, amilyen a hüvelyéből kirántott kard, táncléptekkel végigsétált a szobán, vette kinyúlt kampójú tengerinád botját, s szembefordult édesapámmal.

- Úgy látom, komám, maga nem érdemes arra a tisztességre, hogy József főherceg naponta elsétál a keresztfia háta mögött, kezét nyújt néki, úgy kérdezi: „Mikor virágozik a tulipánfa, Gergely fiam?” Arra se méltó, kérem, hogy egy magamfajta, művelt iparosember megtisztelje az otthonát. Jó éjszakát kívánok!

Kicsit meghajolt, orra alatt felborzolódott a kefebajusz, megemelte körül-zsíros, uraktól örökölt köcsögkalapját, s úgy vonult el, mint valami sértett király, ha a százegy ágyúlövés csak százra sikeredett.

Nem is jött felénk István király hetéig, még a szíves invitálást is visszautasította, ha piacos napokon a szekérderekba hívták, szőlővesszeivel, kora-gyümölcszeivel, talicskájával együtt.

- Köszönöm, kérem, inkább a magam lábán járok!

Hanem szentkirály hetében úgy belökte a kiskert ajtaját, nehéz indulatában, hogy a kallantyúja a kezében maradt. Igaz, a Burkus kutya mérte hátul a pantallóját.

Édesapám kisszéken ülve a hámizzasztót varrta, édesanyám foltozott, nővérem vaját köpült, s én az írórt vártam nagyéhesen. A rég-volt vendég közeledtére ugyancsak mehetnékem támadt vizet önteni a csibeitatóba, mert verés-szagot éreztem a levegőben.

- Adjon isten, komám! – előzte édesapám a köszönésben. –Teljességgel elvadult tőlünk. Nem szép dolog, mégiscsak komák vagyunk.

Készítette a dohányzacskót, édesanyám a székot, hanem Monddki Harács keresztapám éppenséggel nem enyhült a vendéglátó szóra.

- Az okozott kárért lábatlankodok, kérem! – S a tornác kövéhez verte tengerinád botját.

- Micsoda kárért, komám? – állott meg édesapám kezében a serény szíjgyártótű. – Tudtommal nem vagyunk mezsgyések, kér dülőnyire nem teszen kárt se az aprójószág, se a lábas.

Oldalogtam a ház fala mellett, a kert felé, míg édesapám nézése megállított.

- Öt kérdezze, kérem, meg az ugari kanászokat – vágott felém hollószárnya szemöldökével Monddki Harács keresztapám. – Ha ez ideig nem dicsekedett véle.

- Mit cselekedtél már megint, te dezentor? – mordult az apai szigor.

Úgy hallgattam, miként a körösi halak.

- Tegnapelőtt délután meglopták a szőlőt, összetörték a fákat. Éppen javában falatoztak, kérem, amikor rájuk vezettem a csöszöket meg Oláh Istvánt. Megvertük Őket! Nem dicsekedett véle?

De ez csak a miatyánkúristen volt, s az üdvözléymária ezután következett. Úgy égett talpam alatt a tornác köve, mintha a purgatórium lángolt volna alatta. S nem kevésbé testem hátsó fertálya, a verésre soros.

- Az éjszaka szokás szerint levackolódtunk Jóska fiammal a mákszárból rakott kunyhónkban, kérem. Én talán szundítottam is nyúlfarknyit, amikor ránt egyet a takarón a gyerekem. „Olyan füstszagot érzek, édesapám.” – Eredj már, bizonyára a pipám szaglik” – nyugtattam. Hanem ekkor már én is éreztem, kérem, a ropogást is halottam. Felültem. Mire felállottam volna, reánk zuhant, kérem, a kunyhó lángoló teteje. Szegény gyengeelméjű fiam úgy nyüszített, akár a lánccal vert kutya. Szaladtunk kifelé. Néhány lépés után hasra botlottunk mindketten. Dróttal kerekítették a csöszkunyhót. Sok fáról lepocsékolták a gyümölcsöt, kérem, kitörtek huszonhárom szőlőkarót, és a sárga-ropogós cseresznyefára ezt az írást szegelték, kérem. Elhoztam bizonyítást.

Meglobogtatta az ismerős irkalapot, csontkeretes pápaszemet halászott elő lajbizsebéből, melyet szárait pótló madzaggal akasztott a fülére, és miként kúriai bíró a Matuska Szilveszter ítéletét, hivatása tudatával eltelve felolvasta.

„Vigyázz magadra, Monddki Harács, tele a rovásod! Háromszor fizetünk az ugari kanászok megveréséért. A mai: az első!

Rózsa Sándor betyárvezér”

Édesapám huncutkás fényű szemei reám villantak.

- Eredj, te Rózsa Sándor, hozzád a karikás ostort. Reád mérem a hibádzó kettőt, legyen kerek a három.

Drága jó édesanyámnak – aki elszörnyülködve hallgatta bűnlistámat – könnyel tellett szeme a számonkérés parancsára, Monddki Harács keresztapám pedig közelebb lépett, és lejjebb adta öntudatos tartását.

Nem így gondoltam én, komám. Ezzel nem gyógyul be a három. Megelégszem a fegyelmező szóval, ha kölcsön ad öt pengőt. Mondd ki, harács! Gergely keresztfiának felmondott a budafoki kertész, csak Zalában kapna új állást. Írt útiköltségért. Sigray gróf vele épített parkot az új kastélya körül.

Elfeledtem menten a karikásostort, felmáztam a tetőre bókoló, nagy eperfára, s onnét hallgatóztam két V-be futó ágon ülve.

- Hát nem a Horthy Miklós kertésze a keresztfiam, komám? – huncutkodta édesapám.

Vén Harács színes fantáziájú Háy János volt; amit elmesélt délelőtt, feledte délutánra; ritkán hazudta kétszer ugyanazt.

- Már hogyan lett volna, kérem, amikor Budafokon kihordóskodott, izé, akarom mondani főkertészkedett a Braun-kertészetben.

Édesanyám nagy fejszóválása közben megkapta a pénzt, s ha nem is adta meg soha, jött tisztességesen minden héten. Ígérte a következő elsejei fizetést, s kamatba nékem hordta az összes mézgat, amit gyümölcsfái kiizzadtak.

- Nincsen boldogabb ember Monddki Harácsnál – mondogatták a környéken. – Talán az egész Magyarországon se, mert a szűz paszulylevesbe is beléhzudja magának a sonkacsontot.

Talán ráhibázott volna a vélekedés a valóságra, miként néhanapján a százesztendő jövendőmondó, ha Tóth György nem a szomszédságában, legalábbis Új-Zélandban lakik.

Hanem, amikor ez a könyvszerető, kísérletező parasztember az egyik télen mélyen megforgatott félhold földet a keresztapám mezsgyéjén. Abasárról gyökeres szőlővesszőket hozatott, Kecskemétről gyümölcsfacsemetéket, s elültette azokat olyan szabályos rendben, hogy hosszában, keresztbe, átlósan metszették egymást a sorok, azonnal felrepült a Monddki Harács diófájáról a hazug boldogság szivárványtarka madara, s az irigység sárgarigója fészkelte a helyére.

- Kontár – lihegte önuralmából kivetkezve. – Gatyás paraszt, bele merészeli verni az orrát a pantallós kertészek nagy tudományába. Mondd ki, harács! – Keserűen felnevetett. – De hát úgysem ered vissza se, nem bont levelet a fája, megveri az Isten, kérem, merthogy az én kenyeremre tör.

Bizony, a tavasz nem halotta ezt, az újulás törvényei erősebbek az irigységnél.

Tóth György uram kertjében is megpattantak a rügyek, a fák menyasszonyruhákba öltözködtek, s a példa nyomán vasárnap délutánonként hol ez, hol az köszönt reá a kísérletezőre.

- Én is szeretnék pár tucat tőkét. Megteszi alá a földem, Gyuri?

A szomszéd nem volt magának való, ingyen adta a tanácsot, sőt télen nagyszámú hallgatóságának előadást tartott az ugari gazdakörben.

Monddki Harács keresztapám hadüzenet nélküli háborúba kezdett Tóth György szomszédja ellen.

Előbb gyengeelméjű fiait, a negyvenévesen is bajusztalan, kappanhangú Kristófot és a dús szőrzetű minden asszonyt feleségül kérő Jóskát ráncigálta le a vacokágyról, a legédesebb álom órájában. Saját kezüleg becipőpasztázta az arcukat, ragyogóra fényesítette ronggyal, s metszőollót, kapát nyomott a kezükbe.

- Menjete a Tóth Gyurka kertjébe. Metéljétek többől a fáit, rontsátok a bakhátakat, kapáljátok ki a tőkéket. Ha oda merészkedne valaki, legyen bárki, verjétek fejbe – iskolázta őket.

Az örömök királya, a káröröm, nem hagyta elaludni. Felkelt, a fiai után lopakodott: hogyan tevékenykednek a bosszúállás bokszosképű angyalai.

Az éjszaka boszorkányos neszekkel ijesztgette. Hatalmas fenyőfáján – melynek ágait adventidőben karácsonyfának árulta – bagoly huhogott. A piszkebokrok alatt sündisznó mászott, s olyanféle neszt vert, mintha követték volna.

Monddki Harács keresztapám hátán végigcsordult a félelem verejtéke.

Végre a tett színhelyére érkezett, s a holdvilág önként ajánlkozott lámpásul. Majd eszt vette az, amit látott.

Kristófja jó két soron földig metszette a... saját szőlejét, és kappanhangon dalolta az egyetlen nóta egyetlen sorát, amit tudott:

*Kukorica, édes málé,
Kukorica, édes málé,
Kukorica, édes málé,
Kukorica, édes málé...*

Jóska pedig? A hősszerelmes szép, egyenletes kapavágásokkal kapálta a Tóth Gyula szőlőjét. Ahogy apjától tanulta. Még a kapát is akkurátusan megtisztogatta, ha élére ragadt valami gyökér.

Rájuk kiabált...

- Mit tesztek, isten barmai! Ezt parancsoltam én?

A két éjféle szorgalmas rárohant. Kristóf a metszőollóval verte, Jóska a feje fölé emelte a kapát.

Ő parancsolta így...

- Kristóf, Jóska, fiaim, nem ismertek? – rettent rogygó térddel.

- Sose láttalak, az apád irgalmát – zuhant fejére a kapa, s ha nem váltja meg a nyulak útlevét, bizonyára ott pusztul bakhátai között az én Monddki Harács keresztapám.

Mire fejről lelohadtak a daganatok, teste felitta az ütések kékségét, mint frissen kapált májusi kukoricaföld az áldott záporosót, frontot változtatott. A tőkeirtó kapát a gáncsoló szavak ásójára cserélte.

Ha valaki panaszkolta, hogy időnap előtt felszárított a tehene, elrajzott a méhe, készségesen szolgált a magyarázattal.

- Tóth Gyura. Boszorkány az, kérem. Méghozzá a rosszlelkek vajdája. Fekete macskává változik, s mondd ki, harács, kiszívja a tehének tőgyéből a tejet. De úgy, hogy el lehet vágóra adni, borjút nem fog, örökre felszárít. Gyura pedig? Két tehéntől napi harminc litert ad át a Hangya tejgyűtő kocsisának. Rablóméheket tart. Nem gyűjtenek, a más szorgosait leszűrik, kirabolják a kaptárt. Perget ő, másfél mázsákat kasonként. Járjon utána, aki nem hiszi... A szőlőm tavaly kóstolót is alig termelt, méheivel ellopatta a virágport. Ki kellene, embertársak, az illetet gyomlálni az emberi gyülekezetből.

Ha ezerötszáz az ezerkilencszáz harmada, bizonyára máglyára is juttatja Tóth Gyurát.

Csalóka pillangó gyanánt elébe szállott a remény...

Két szombaton is egymás után csendőr kísérte ki a tanyára, karonfogvást, Bözsi leányát.

Hozzánk szaladt holtbizonyosra ábrándozott örömeivel...

- Tóth Gyura igencsak felveheti az utolsó kenetet, komám – mosolyogtak öregedő arcán a ráncok, s kisimulván, megfiatalították. – Látogassa meg, még ma, kérem, úgyis tudom, tőle vásárolta ehhez a lugashoz a gyökeres vesszőt.

- Mi van Gyurával, komám? – vidult édesapám, mert az ellenkezőjét hitte annak, amit Monddki Harács keresztapám mondott. Pedig rossz napja volt, a negyvenholdas szomszéd nem írta alá kezesként a váltót. – Nem hallottam, hogy beteg lenne...

S miként tavaszi hólágyuláskor a kanális vize, csordult, folydogált, megáradott a mese...

- Magam is sajnálom néha, ha gyermekeire gondolok. Mondd ki, harács, ő kereste magának. Tudja, komám, csendőr udvarol Bözsimnek. Valóságos csendőrezredes. Már kétszer a bejáróútig kísérte.

- Láttam – kacsintott reám édesapám. – krákoztak a kotlósok a kakastollas kalapjára. Próbacsendőr szakaszvezető.

Monddki Harács keresztapám lekicsinylően hunyorgott. Azt villogta a szeme: De keveset tud, komám!

- Van annak magához való esze, kérem, az én ezredes úr jövődöbéli vőmnek. Rangrejtve jár, akár Mátyás király, mert aranygallérral nem sétálhatna, kísérgethetné a leányomat, adjutáns nélkül. – Megfogta édesapám kabátján a középső gombot. – Elmondom néki a szívem baját. Mit gondol, mi történik majd akkor? Előkapja a pisztolyát, nem is tölt, csak lő. Lepuffantja Tóth Gyurát, akár a vadőr a kóbor kutyát.

Talán már a koszorút is megrendelte rossz szomszédjának, s idejekorán azt is, ahogy reménykedett.

A csendőr nem jött harmadszor, Tóth Gyura életben maradt. Helyette a leány köténye dagadt, mint a jó vitorla, ha derékba kapja a szél. Majd a két nénje tért haza Pestről. Szülni...

- Az egyik jövődöb unokámnak gyártulajdonos az apja – foltozta ábránddal a szégyent Monddki Harács keresztapám. – Nem, az istennek se akar elválni a felesége. Mondtam néki: „Add oda az egyik kefégyáradat, ha félreáll, s elveheted Marit.” Csináltathatja az új fekete ruhát, komám, mert a Bazilikában nem lehet akárhogyan megjelenni.

- Hát a Rozi – huncutkodtam édesapám árnyékában a gimnázium zöld-bíbor diáksapkájával a fejemen. – Ő meg kit boldogít?

- Az se elesettebb, nemhiába, az én nevemet viseli. Gróf a vőlegénye. Svábnevű, de magyar. Jelenleg Amerikában keresi a békességet, merthogy igen kutyálkodik, ugrál a német, míg le nem csavarják a farkát.

Mert az én Monddki Harács keresztapám talán még Tóth Gyura szomszédjánál is jobban utálta a teutonokat.

- Tizennyolc tavaszán a Piávé partján egy szőlőtermő váléban sétálgattam – adta a siring tartó németutálat okát legközelebb, két térdén a három apátlan unokával. – Őrmester voltam. Két nagyezüst, négy kicsi, a bronzokat magam sem számoltam. Fityegett talán húsz is a zubbonyomon. Alig győztem visszaszalutálni a sok tisztelgő bakának...

- Honvédbakának mondta magát a múlt télen, komám! – ugratta édesapám. – Újságolta, hogy macskára vadászott a hegyoldalban, azzal kereskedett, merthogy nyomorúságukban megették az olaszok. Árva halovány csillag se szellőzködött a gallérján, amikor tizennyolc nyarán, szabadságon itthon találkoztunk.

Akármilyen szembeszél nem siklatja ki a vonatot...

- Kihagy az ember emlékezete, komám, ahogy a májusi eső is júniusira maradt az idén – mentegetődzött. – Honvédbaka ruhában, csillag nélkül azért jártam ide haza, kérem, merthogy a pucérájban volt az extraruhám, a medáliákat pedig súrolta a legényem. Szóval, hát, sétálgatok, nézem a szőlőt. Volt ott milliomegy fajta, de egy sem, amelyiknek ne tudtam volna a nevét. Sétálgatok, sétálgatok, hát egyszer csak süpped a föld a lábaim alatt. Kapom a gyalogsági ásót, ások, hát ajtó van alattam.

- Az őrmesterek nem hordanak gyalogsági ásót – okvetetlenkedett éppen leszerelt bátyám.

- Kérlek, én hordtam. Ki parancsolhatta volna meg nékem, hogy ne hordjak, amikor az ezredes úr tőlem kérdezte: „Hová az ösztüzet, őrmester Farkasincski?”

Rágyújtott, gyermek-tiszta kék szeme olyan üdén csillant, akár az ég, ha megfűrészi a zápor...

- Nyitom a vasajtót, tele hordóval a pince. Egyikbe bor, de olyan öreg ám, hogy abroncsa nélkül is egyben állott volna; bőrében reszketett, akár a kocsonya. Minden második hordóban arany. Száz, ezer, tízezer, milliom máriás, sápadt fényű, olyan amilyen az újhold. Tömök a köpönyegzsebemet, a patrontáskámat; na, édes hazám, Magyarország, most meggazdagít őrmester Farkasincski József, s közben egy-egy jércetojásnyi bort is bekapok, mert igen megszomjaztatott az ásás. S ekkor odakomendíroz az ördög vagy tíz Vilmos-németet. „Wek, wek” – ugatják, ami azt teszi magyarul, kérem, hogy: csiba. Ahogy a kutyát szokás. Merthogy mindent maguknak akartak. Én se nyúlfészekben keltem e világra. Leccsatolom a derékszíjamat, bajnétostól, patrontáskástól, és ne segíts isten, neki se, nekem se, csodálkozz inkább, reájuk mentem. Úgy dültek, akár a búzarendek, a kasza alatt. Tíz, száz, ezer; nyögve hajlott alattuk a föld. Úgylehet, meggyomláltam a Német Birodalmat, ha rohamra nem trombitálnak. Mondd ki, harács, nem ők az okai mindennek, kérem?! Az ebelletje német! Odalett a magyarok boldogulása. Annyi olaszt megöltünk, hogy kiárad a Piávé, elöntötte a pincét, aranyaimat pedig kiszórtam a zsebből, a tölténytáskámból, hogy jobban tudják a megszaladt digók nyomába szaladni. Azóta annyi a német az én szememben, akár a konkoly. Kigyomlálandó a vetésből, mert felmagzik különben, s elnyomja a búzát. Békességes, légy ellen se vétő Monddki Harács keresztapám ezt az egy ígét komolyan vette...

Amikor a beszolgáltatásos hadivilág jött, reá is kiróttak negyven kiló hízósértést a szőlője után.

Nem adta; beidézték!

- Mi lesz a hízóval, kérem? – okoskodott a jegyző. – A nem-teljesítés hazaárulás, hiszen búzával is eleget tehet, ha akar.

- Én, mármint én? – egyenesedett a hetven fölött járó. – A német belébe? Soha! Szégyellhetné magát a jegyző úr, hogy ilyen népségnek lakájkodik. Mondd ki, harács...

Bezárták két hétre, s amikor unalmában rendbe hozta a járásbíró kertjét, úgy lépkedett haza, mint aki megmentette az emberiséget.

- Megbecsült a járásbíró – kevélykedte. – „Igaza van, Farkasincski úr, de én ezt el nem ismerhetem. Elcsapnának érte. De felvirrad a napja, amikor maga főispán lesz ezért. Szóljon majd akkor néhány jó szót az érdekemben.” – így mesélte keresztapám az ő kéthetes odüsszeáját.

Naponta repülőgépek húztak már a fejünk felett. Néha ezerszám. Úgy csillogott a törzsük a napfényben, mintha ezüst volna mindahány.

Monddki Harács keresztapám felment a háztetőre, és torkaszakadtából kiabált:

- Menjetek, ezüstgalambok, tojzatok halált a német fejére!

S minden lehulló sztaniolszalagon az írást kereste, amivel megköszönik biztatását.

Amikor az első szovjet járőr befordult az udvarára, hetvennél több esztendejét meghazudtolva futott elébe.

- Én, Farkasincski József. Csúfnevemen Monddki Harács, ha így jobban tudátok. Kertész. Értitek? Becsuktak! – keresztbe tette két ujján a másik kettőt, jelezvén, hogy a rács mögé...

Aram, a göndörhajú rangosabb – mert ő is megnevezte magát – elérte a jelbeszédet.

- Aha! Kommunyszt!

- Annál is több. Kertész! Világhírű! Az első!

Azért fürkészve csak széjjelnéztek a portán, s Aramnak otthoni örömet jelentett a zsendülő szőlő.

- Vinograd! – kiáltotta barátságosan. Letépett egy Szőlőskertek királynéja-fürtöt, kóstolta, dicsérte, s kézzel-lábbal magyarázott közben, hogy ő is kertész. Kolhoz kertésze. S a közösségnek sok száz hektár szőleje, gyümölcsöse terem. Akkora, amilyen a látóhatár körébe se fér belé talán. Megkóstolta a kecskecsöcsű szőlőt is, s azt mondta: - Harasó!

Monddki Harács keresztapám elment volna nyúlhajtónak melléjük, ha nem emberekre folyik a körvadászat...

- Bizonyosan herceg volt azelőtt Aram, most generál legalább – emlékezett az elvonultra hónapok múltával is.

Bizonyára visszajön, mert igen nézte Bözsimet. Azt is kérdezte: övé-e a gyerek: Nem tagadtuk le. Minek? Bizonyosság az, annak a pecsétje, hogy nem magtalan. Csak azt sajnálom, ami késik, az nem múlik. Eljön annak is a napja...

A látóhatár alól is kilógó szőlőskert lett az utolsó álma...

Hamarosan tüdőgyulladásba esett, s amikor utoljára ajándékozta vissza tudatát a láz, felült az ágyon.

- Egy dülő lesz a pászta. A hat ugari, három páskomi dülő összesen kilenc. Egy Mathiász, egy Ezerjő, egy Saszla, egy Szőlőskertek királynéja és így tovább. Én leszek a főkertész. Ki más lehetne? Hintón járok. Nem, az lassú. Autón! Gyurát felakasztatom. Nem, mégsem. Cseresznyeéréskor kereplőt adok a kezébe, megteszem madárijesztőnek. Hajkurássza a sárgarigókat! Aramot magam mellé veszem, ha visszajön Berlinből, és elveszti Bözsit.

Aléltan visszaesett a párnára.

- Olyan fáradt vagyok. Szundítok egyet, azután összeírom, hogy ki mi lesz a Farkasincski világhírű szőlőskertjében...

Ősz volt, s lassú szellő botladozott a bakhátak között. Még a Tóth Gyura szőlőjében is úgy peregtek a sokszínű szőlőlevelek, mintha Monddki Harács keresztapám siratták volna...